

Regionsudvalgets udtalelse: »Regionspecifikke tilgange til klimaændringer i EU med bjergområderne som eksempel«

(2012/C 391/06)

REGIONSUDVALGET

- bemærker, at bjergregionerne er meget følsomme over for klimaændringerne, og fastholder, at tilpasningen til klimaændringerne i bjergområder bør indgå i et bredere projekt med henblik på at øge den enkeltes og hele samfundets modstandsdygtighed, hvor der tages højde for alle udfordringer på miljø-, energi- og socialområdet, som nødvendigvis er indbyrdes forbundne;
- bemærker, at EU i 2013 skal have fastlagt en strategi for tilpasningen, og anser det for afgørende, at denne overordnede strategi får en regional og lokal dimension i henhold til artikel 174 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, og at den kommer til at indeholde et særligt kapitel om bjergregionerne;
- fremhæver det forhold, at da bjergområderne forventes at blive mere udsatte i de kommende tiår, kræves der en øget forskning og et godt informationsudvekslingssystem. Det er vigtigt, at de midler, der skal gå til tilpasningen til klimaændringerne, udtrykkeligt afsættes i Den Europæiske Unions budget for perioden 2014-2020. Det er nødvendigt at træffe foranstaltninger til forbedring af adgangen til og leveringen af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse i særligt udsatte områder;
- understreger, at mange bjergregioner allerede er begyndt at udvikle tilpasningsstrategier, og at det haster med at koordinere målene og gennemgå resultaterne. Det er nødvendigt at harmonisere initiativerne, som i dag er spredt på mange organisationer, forskningsorganer og myndigheder i bjergregionerne.

Ordfører	Luciano CAVERI (IT/ALDE), medlem af regionalrådet for den selvstændige region Valle d'Aosta
Basisdokument	Initiativudtalelse

I. POLITISKE ANBEFALINGER

REGIONSUDVALGET

Generelle bemærkninger

1. bemærker, at der i de seneste år er produceret en omfattende videnskabelig litteratur og en lang række politiske tekster og videnskabelige projekter i Den Europæiske Union, som viser, at bjergregionerne er meget følsomme over for klimaændringerne, idet der her på et lille område er koncentreret mange forskellige naturlige miljøer, som adskiller sig fra hinanden i kraft af højdeforhold, orientering i forhold til verdenshjørnerne og de atmosfæriske strømmes påvirkning. IPCC regner også bjergområderne blandt de regioner, som er mest udsatte for klimarisici (hot spot). Endvidere fastslås det i kapitel 13 i Agenda 21 (Rio-topmødet, 1992), som specifikt omhandler bjergregioner, at disse områder er de mest sårbare over for klimaændringer (punkt 4). Dette spørgsmål er stadig aktuelt i forbindelse med Rio+20-konferencen i juni 2012. Bjergområderne er hjemsted for flest skovområder i Europa og spiller derfor en vigtig rolle som dræn i kraft af den store CO₂-binding. De bidrager desuden til at forbedre luftkvaliteten ved at mindske de negative konsekvenser af forureningen samt bidrager med betydelige vand- og landskabsressourcer. Alligevel er det områder, der er følsomme i forhold til klimaændringerne. Bjergområderne er sammen med kystområderne de vigtigste områder for turismen pga. deres klima, biodiversitet, landskabsmæssige rigdom, vandressourcer, og deres kultur, bygninger, traditioner og skikke;

2. betoner, at klimaændringer rammer alle regioner i EU og resten af verden, men de reelle påvirkninger i et givent område og altså de nødvendige forberedelser til og håndtering af påvirkningerne afhænger af en lang række faktorer. Alle foranstaltninger til imødegåelse af klimaændringer skal derfor tage hensyn til de forskellige områders specifikke forhold. De lokale og regionale myndigheder, som er repræsenteret i Regionsudvalget, er derfor vigtige partnere i udviklingen og gennemførelsen af passende løsninger;

3. minder om, at klimaændringer og deres følger er nogle af de vigtigste udfordringer for de lokale og regionale myndigheder i EU i de kommende år. I den forbindelse er den vigtigste prioritet at få truffet de fornødne foranstaltninger for så vidt som muligt at forsøge at begrænse stigningen i den globale gennemsnitstemperatur (imødegåelse) og samtidig forberede sig til disse uundgåelige ændringer (tilpasning) på de forskellige niveauer;

4. understreger, at bjergområderne er skatkamre rige på biodiversitet, som trues af den hastige klimaændring: Af alle Natura 2000-områderne ligger 43 % i bjergområderne, og 118

af de 1.148 arter, som er opført i bilag II og IV i habitatdirektivet, findes i naturområder i bjergene ⁽¹⁾;

5. påpeger, at klimatiske udsving, som er næsten umærkelige i lavlandet, forstærkes i bjergområderne og på et tidligt tidspunkt kan give et værdifuldt fingerpeg om den klimatiske udvikling i stor skala. De er således en fremragende observationskilde for forskningen og en prøvebænk for udformningen og evalueringen af tilpasningspolitikkerne;

6. gentager, at de klimatiske ændringer allerede er en realitet og medfører: større hydrogeologiske risici (oversvømmelser, jordskred), som gør befolkningen og infrastrukturene mere sårbare, færre vandressourcer især om sommeren (bl.a. i lavlandet omkring bjergområder), ændret rytme i flodernes vandstandsudsving (i Alperregionen ventes floderne oftere at gå over deres bredder om vinteren og tørre ud om sommeren), smeltning af gletsjerne (siden 1850 har de alpinske gletsjere mistet omkring to tredjedele af deres volumen – en udvikling, der er accelereret siden 1985), tilbagegang i permafrostens udbredelse, afkortning af snedækkets varighed især i områder, der ligger under 1.500 meter over havet, og ændringer i hyppigheden af laviner, trussel mod biodiversiteten samt migration af plante- og dyrearter, ændringer i de økonomiske vilkår for vinter- og sommerturismen og for vandkraftproduktionen, usikkerhed for landbrugsproduktionen og skader på skovbruget. Alpebjergområdets følsomhed over for denne hastige klimaudvikling gør det til et område med "ulemper af permanent art". De temperaturstigninger, der gennem de seneste 150 år er blevet målt i Alperne (+ 1,5 °C), er dobbelt så store som gennemsnittet på verdensplan, som er + 0,7 °C ⁽²⁾. De alpinske vandressourcers sårbarhed blev undersøgt af Det Europæiske Miljøagentur i 2009 ⁽³⁾;

7. understreger, at bjergsamfundenes traditioner og kultur er fast forankret i bevidstheden om det naturlige miljøes grænser og muligheder. Den tætte tilknytning til naturen har gjort det muligt gennem tiden at udvikle raffinerede kriterier for bæredygtighed og rationel ressourceanvendelse. Disse grundlæggende værdier kan indbygges i en moderne vision ved hjælp af de nye teknologier og dermed frembringe viden og udviklingsmodeller, som kan være til gavn ikke alene for bjergområderne selv, men også for de omliggende egne, og i mange tilfælde kan de antage en universel værdi (som f.eks. "Rural/Urban"-partnerskabsmodellen, RURBAN – TCUM/Eu (Territorial cohesion and urban matters) under GD for Regionalpolitik);

⁽¹⁾ Det Europæiske Miljøagentur (EEA), "Europe's ecological backbone: Recognising the true value of our mountains", Rapport 6/2010.

⁽²⁾ JRC/WHO, "Impacts of Europe's changing climate", rapport 4/2008: http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2008_4.

⁽³⁾ EEA, "Regional climate change and adaptation. The Alps facing the challenge of changing water resources", rapport 8/2009.

8. fremhæver, at klimaændringerne vil udfordre vor tilpasningsevne mere end nogen anden vanskelighed, som vor art nogensinde er stødt på, men at de blot er en delvis indikator for en mere kompleks krise for miljøet og menneskeheden, som også handler om:

- adgang til vedvarende naturressourcer (vand, skove, fiskebestande, biomasse)
- fald i kvalitet og omfang af varer og tjenester fra økosystemet
- reduktion af biodiversitet
- fødevarerproduktionens sårbarhed (høje omkostninger ved brug af fossil energi til produktion af fødevarer, dyrkbare arealers tilbagegang, ubalance i kulstof-, kvælstof- og fosforkredsløbet)
- udtømmning af mineralforekomsterne
- mindre adgang til billig energi fra fossile brændstoffer (faldende olieproduktion)
- forurening af luft, vand og jord og ophobning af affald, der ikke er biologisk nedbrydeligt
- befolkningsvækst og tiltagende migrationsstrømme (bl.a. på grund af klimaændringerne);

9. gør opmærksom på, at disse problemer vil udløse forskellige økonomiske og sociale reaktioner i de forskellige geografiske områder, og beklager derfor, at Peseta-projektet (2009) under EU's Fælles Forskningscenter (JRC) – et af de få projekter, som analyserer klimaændringernes indvirkning på den europæiske økonomi – behandler dog ikke bjergregionerne;

10. påpeger, at Kommissionen i hvidbogen om tilpasningen (COM(2009) 147 final) erkender, at klimaændringerne vil få forskellige regionale følger, og at enhver tilpasningsstrategi kun vil kunne fungere, hvis alle forvaltningsniveauer samarbejder. Tilpasningen er en dynamisk, langsigtet proces, som kræver tæt samarbejde mellem politiske beslutningstagere, forskere, eksperter, iværksættere og lokale forvaltninger;

11. udtrykker tilfredshed med, at der i foråret 2012 indledtes en offentlig høring om udarbejdelsen af EU's tilpasningsstrategi, der efter planen skal være klar i 2013, og at CLIMATE-ADAPT-plattformen blev lanceret: Den vil være et nyttigt instrument til indsamling af eksempler på god praksis og planlægning på regionalt og kommunalt plan, og den omfatter også bjergregionerne.

REGIONSUDVALGET

Mål

12. fastholder, at tilpasningen til klimaændringerne bør indgå i et bredere projekt med henblik på at øge den enkeltes og hele samfundets modstandsdygtighed, hvor der tages højde for alle udfordringer på miljø-, energi- og socialområdet, som nødvendigvis er indbyrdes forbundne;

13. bemærker, at EU i 2013 skal have fastlagt en strategi for tilpasningen, og anser det for afgørende, at denne overordnede strategi får en regional og lokal dimension i henhold til artikel 174 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Denne EU-strategi for tilpasning bør indeholde et særligt kapitel om bjergregionerne;

14. Det er ligeledes vigtigt, at EU's tilpasningsstrategi indeholder et specifikt kapitel om regionerne i den yderste periferi, hvis begrænsninger og særlige karakteristika anerkendes i EUF-traktatens artikel 349;

15. fremhæver det forhold, at da bjergområderne forventes at blive mere udsatte i de kommende tiår, kræves der en øget forskning og et godt informationsudvekslingssystem. Det er vigtigt, at de midler, der skal gå til tilpasningen til klimaændringerne, udtrykkeligt afsættes i Den Europæiske Unions budget for perioden 2014-2020;

16. henstiller, at det i forbindelse med de nye problemstillinger, der følger af klimaændringerne, er nødvendigt at træffe foranstaltninger til forbedring af adgangen til og leveringen af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse i særligt udsatte områder;

17. finder det vigtigt, at modvirkning af klimaændringer og de ressourcer, der afsættes dertil, prioriteres frem for tilpasning. Medmindre det lykkes os at få nedbragt drivhusgasudledningen så markant som anført i De Forenede Nationers rammekonvention om klimaændringer, bliver det umuligt at forhindre den fremtidige globale temperaturstigning, de klimaændringer og ekstreme vejrforhold, som vil påvirke lokalsamfund;

18. påpeger, at der skal opstilles en liste over indbyrdes tæt forbundne tiltag til løsning af de eksisterende problemer og til forvaltning af fremtidige problemer på områder, som allerede er omfattet af EU's programmer. Det er klart, at mange af disse beslutninger bør håndteres inden for det lokale demokratiske ramar i medfør af EU's nærhedsprincip. Der kan bl.a. nævnes følgende:

- a) opnåelse af maksimal energieffektivitet i nyt byggeri og forbedring heraf i eksisterende bygninger
- b) opretholdelse og støtte til byggeformer i bjergområder og landdistrikter med udarbejdelse af planer for fysisk planlægning og naturressourcer, som baner vej for en byudvikling, der ikke er forenelig med jordspekulation. Dette vil forhindre nedbrydningen af landskaber, økosystemer, levesteder og nuværende beskyttede områder og forurening af vand- og jordressourcer samt bidrage til at udvikle en ansvarlig turisme og således fastholde befolkningen i bjergområderne
- c) indførelse af vedvarende energi afhængigt af områdernes karakteristika (termisk og fotovoltaisk solenergi, vindenergi, vandkraft, biomasse) indtil opnåelse af selvforsyning med energi, hvor det er muligt. Behov for integrerede regionale energiplaner, forvaltning af opdæmmede vandkraftreservoarer ved hjælp af oplagring af solenergi

- d) fremme af energisyn på kommunalt og regionalt plan
- e) begrænsning af elektricitets- og materialestrømmene i lokalsamfundene uden ændring af levestandarden (eksempel: "2000-watt society", Swiss Federal Institute of Technology, ETH, Zürich)
- f) begrænsning af affaldsproduktionen og maksimal genanvendelighed, tilskyndelse til hjemmekompostering af organisk affald
- g) genetablering af de lokale fødevarerforsyningskæder: kvalitetsprodukter fra lokale landbrugs- og husdyrbedrifter til lokale kunder og turister og samtidig klar støtte til jordbevarende landbrug (uden bearbejdning af jorden eller med minimal bearbejdning) og økologisk land- og kvægbrug
- h) reguleret skovforvaltning vedrørende udtagningen af træbiomasse til energi- og byggeformål og under hensyntagen til det pres på ressourcerne, der følger af klimaændringerne. Dimensionering af de kraftvarmeværker, der fyrer med biomasse, så de ikke kræver mere træ, end skovbruget årligt kan levere. Bevarelse af fredede skove; støtte til et bæredygtigt skovbrug til produktion af træ og biomasse som en indtægtskilde i disse områder
- i) stærk begrænsning af arealforbruget til byggeri og infrastruktur anlæg
- j) begrænsning af behovet for mobilitet gennem styrkelse af datanettene, ikt, it-tjenesterne og telearbejde (hvilket også ville give mulighed for at genbefolke forladte bjergegne og udnytte turismen bedre)
- k) fremme af miljømæssigt ansvarlig og bæredygtig turisme. Skabelse af et europæisk observatorium for turisme og udvikling af landboturisme
- l) fremme af en grøn økonomi og innovation i bjergområder: energi, elektronik, kontrol- og overvågningssystemer, forskning og uddannelse på universitetsniveau
- m) uddannelse og kultur: folkeoplysning om klimaproblematikkens presserende karakter er afgørende for gennemførelsen af gode klimapolitikker og for tilpasningsstrategien. I dette øjemed bør man fremme en højere prioritering af miljøspørgsmål i skolernes læseplaner og større interesse for dette emne gennem oplysning af befolkningen, f.eks. gennem oprettelse af regionale "kvikskranker om tilpasningen" med henblik på udarbejdelse af strategier, som tager højde for de lokale forhold, og oplysning af borgerne. Et eksempel herpå: det australske "Victorian Centre for Climate Change Adaptation Research" (VCCCAR – www.vcccar.org.au), som på det lokale plan integrerer den mere overordnede nationale politik, der er fastlagt af "National Climate Change Adaptation Research Facility" (NCCARF – www.nccarf.edu.au)
- n) programmer for beskyttelse af civilbefolkningen og forebyggelse af klimarisici ved hjælp af infrastrukturer, vejrprognose- og vejrvarslingsystemer, hurtig informationsudveksling med befolkningen, øvelser i forebyggelse af skader og livredning;
19. understreger, at mange bjergregioner allerede er begyndt at udvikle tilpasningsstrategier, og at det haster med at koordinere målene og gennemgå resultaterne. Det er nødvendigt at harmonisere miljøinitiativerne, som i dag er spredt på mange organisationer, forskningsorganer og myndigheder i bjergregionerne;
20. anmoder om, at de opnåede resultater overvåges gennem udarbejdelse af indikatorer for foranstaltningernes effektivitet, de opnåede præstationsniveauer, en fælles database med information om projekter og et energiregister;
21. finder det afslutningsvis vigtigt, at årsagerne til og virkningerne af klimaændringer behandles på alle niveauer, i mange forskellige geografiske samfund og globalt. Det er ofte de fattigste samfund på jorden, som er de første, der bliver ramt af klimaændringer, og de har brug for særlig hjælp. Den Europæiske Unions og medlemsstaternes ressourcer bør afsættes til modvirkning af og tilpasning til klimaændringerne i overensstemmelse med prioriteterne i vedtagne strategier og internationale traktater og anvendes på det niveau, hvor de vil gøre størst gavn. Af den årsag bør lokale og regionale myndigheder inddrages i tilrettelæggelsen af aktioner, der sigter mod at modvirke eller tilpasse sig klimaændringerne, så der trækkes mest muligt på deres viden og erfaringer og deres nærhed til borgerne.

Bruxelles, den 10. oktober 2012.

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO

Formand for
Regionsudvalget